

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Alastalo, M. ; Silén-Lipponen, M. ; Nurmela, T. & Mäkeläinen, P. (2021) Sairaanhoidajaopiskelijan ydinosaamisen varmistaminen luo perustan tehohoitotyön osaamiselle. Tehohoito 39:1, 35-41.

Mika Alastalo

*Sb AMK, TtM, lehtori,
Laurea-ammattikorkeakoulu, Vantaa*

Tiina Nurmela

*Esb, TtT, yliopettaja,
Turun amk, Turku*

Marja Silén-Lipponen

*Esb, FT, yliopettaja,
Savonia ammattikorkeakoulu, Kuopio*

Paula Mäkeläinen

*Esb, TtT, yliopettaja,
Kaakkois-Suomen amk, Mikkeli*

Sairaanhoitajaopiskelijan ydinosaamisen varmistaminen luo perustan tehohoitotyön osaamiselle

Sairaanhoitajakoulutuksen arviointia kehitettiin vuosien 2018–2020 aikana Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa *Yleissairaanhoitajan (180 op) ammatillisen perusosaamisen arvioinnin kehittäminen (yleSHarviointi)* -hankkeessa. Sairaanhoitajan ydinosaamisen arviointia kehitettiin määrittämällä sairaanhoitajan osaamisvaatimukset ja tuottamalla koulutuksen aikaiseen osaamisen arviointiin valtakunnallisia kokeita. Tavoitteena arvioinnin kehittämisellä on varmentaa riittävä ja tasalaatuinen valmistuvan sairaanhoitajan osaaminen valtakunnallisesti. Artikkelissa luodaan yleiskuva hankkeen kehittämistyöhön ja tuotettuihin kokeisiin sekä tarkastellaan niiden merkitystä tehohoitotyön osaamiselle.

Taustaa kehittämistyölle

Suomessa sairaanhoitajakoulutus sisältää 180 opintopisteen laajuiset kaikille yhteiset ydinosaamisen opinnot ja 30 opintopisteen laajuiset syventävät opinnot. Koulutus on ydinosaamisen osalta vahvasti EU:n ammattpätevyysdirektiivin (2005/36/EY, 2013/55/EU) ja kansallisten säädösten (Asetus ammattikorkeakoulusta 1129/2014) (1) ohjaamaa, joten sisällöllisesti se toteutuu valtakunnallisesti varsin yhdenmukaisesti. Nimensä mukaisesti ydinosaamisen opintojen tulisi tuottaa kaikilta sairaanhoitajilta erikoisalasta riippumatta välttämättä osaaminen. Tämä koskee myös ensihoitajia, kätilöitä ja terveydenhoitajia. Syventävät opinnot voivat puolestaan koostua hyvinkin erityyppisistä opintokokonaisuuksista opiskelijan kiinnostuksesta ja ammat-

tikorkeakoulujen opintotarjonnasta riippuen. Syventävät opinnot voivat tuottaa esimerkiksi tehohoitotyön osaamista.

Sairaanhoitajakoulutuksessa ei ole aikaisemmin ollut käytössä valtakunnallisesti yhdenmukaisia arviointimenetelmiä ja siten osaamisen tasalaatuisuuden varmistaminen ei ole ollut mahdollista. Tarve yhdenmukaiselle arvioinnille oli tunnistettu ja sitä toivoivat sekä ammattikorkeakoulut että terveydenhuollon työnantajat. Yhdenmukaisen arvioinnin kehittämiseksi toteutettiin vuosina 2018–2020 yleissairaanhoitajan ammatillisen perusosaamisen kehittäminen (yleSHarviointi) -hanke, johon saatiin Opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustus. Hankkeessa olivat mukana kaikki 20 sairaanhoitajakoulutusta tarjoavaa ammatti-

korkeakoulua yhteistyökumppaneinaan muun muassa Suomen sairaanhoitajaliitto, Tehy ry ja Lääkehoidon opetuksen kehittämisen kansallisen asiantuntijaryhmän (Lokka) sekä ammattikorkeakoulujen työelämäkumppanit.

Sairaanhoitajan osaamisvaatimusten määrittäminen

yleSHarvointi-hankkeessa tarkennettiin vuonna 2015 laadittuja sairaanhoitajan osaamisvaatimuksia kirjallisuuskatsauksen ja asiantuntijoista (n=244) koostuvan arviointipaneelin avulla. Arviointipaneelissa oli mukana edustava joukko hoitotyön ammattilaisia eri puolilta Suomea, muun muassa ylihoitajia ja osastonhoitajia, terveysalan asiantuntijoita ja opettajia sekä sairaanhoitajia hoitotyön eri alueilta.

Osaamisvaatimukset ovat 1. Hoitotyön eettisyys ja ammatillisuus, 2. Asiakaslähtöisyys, 3. Kommunikointi ja moniammatillisuus, 4. Terveyden edistäminen, 5. Johtaminen, 6. Ohjaus- ja opetus sekä omahoidon tukeminen, 7. Kliininen hoitotyö, 8. Näyttöön perustuva toiminta ja tutkimustiedon hyödyntäminen, 9. Yrittäjyys ja kehittäminen, 10. Hoitotyön laadun arviointi, 11. Sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmä, 12. Potilas- ja asiakasturvallisuus sekä 13. tiedonhallinta.

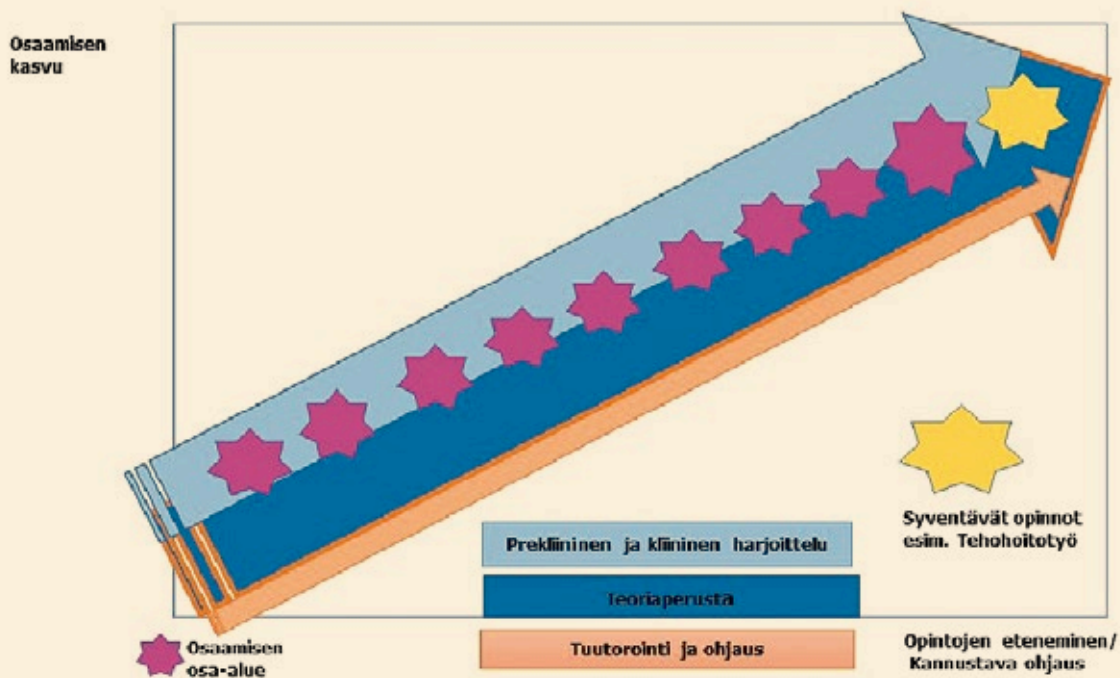
Osaamisvaatimukseen tuotettiin myös aihealueet ja sisällöt ohjaamaan sairaanhoitajakoulutuksen ydinsis-

sältöjen opetusta. Kliininen hoitotyö laajimpana osaamisvaatimuksena sisältää eniten aihealueita, joita tulee opettaa ydinopintojen aikana.

Ohjaavan ja kannustavan ydinosamisen arviointimallin kehittäminen

Osaamisvaatimusten ja sairaanhoitajan ydinosamisen sisältöjen, kirjallisuuskatsauksen ja kansainvälisten arviointijärjestelmien tarkastelun avulla luotiin sairaanhoitajaopiskelijan ydinosamisen arviointimalli (Kuva 1). Mallissa sairaanhoitajan osaamisen kehittymisen ohjaamiseksi ja arvioimiseksi tuotettiin kahdeksan kliinisen ydinosamisen koetta ja 180 opintopisteen koe. Mallin mukaan opiskelijan osaamisen kehittymistä seurataan koko koulutuksen ajan ja koekista saadun palautteen avulla osaamisen kehittymistä tuetaan ohjauksella.

Sairaanhoitajan kliinisen ydinosamisen kokeen sisältöalueiksi valittiin kahdeksan työelämän näkökulmasta keskeistä hoitotyön aluetta: kliinisen hoitotyön perusosaaminen, sisätautien hoitotyön, kirurgisen ja perioperatiivisen hoitotyön, lapsen, nuoren ja perheen hoitotyön, ikääntyneen hoitotyön, mielenterveys- ja päihdehoitotyön sekä erityistä tukea tarvitsevan hoitotyön osaaminen sekä osaaminen erilaisissa palveluympäristöissä, myös digitaalisilla välineillä. ▶

Kuva 1. Sairaanhoitajan ydinosamisen arviointimalli.

Apunasi painehaavojen ennaltaehkäisyssä

Selkä-asento

TAKARAIVO
Mepilex® Border Flex

LAPALUU
Mepilex® Border Flex

KYYNÄRPÄÄ
Mepilex® Border Flex

SACRUM
Mepilex® Border Sacrum

KANTAPÄÄ
Mepilex® Border Heel

Vatsa-asento

OTSA ja LEUKA
Mepilex® Border Flex Oval

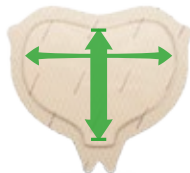
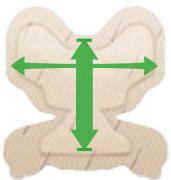
RINTAKEHÄ
Mepilex® Border Flex

SUOLILUU
Mepilex® Border Flex

POLVI
Mepilex® Border Flex

JALKAPÖYTÄ
Mepilex® Border Flex

Mepilex® Border Sacrum ja Mepilex® Border Heel Deep Defense® -teknologialla

Deep Defense® -teknologia tarjoaa optimaalisen **vahvuuden** liukumissuunnassa ja **joustavuutta** sivusuunnassa potilaan suojelemiseksi kudosten muodonmuutoksilta^{1,2}

Mepilex® Border Flex ainutlaatuisella Flex -teknologialla

Flex -teknologia sallii liikkumisen kaikkiin suuntiin ja parantaa sidoksen **mukautuvuutta** vähentäen ihon stressiä^{3,4}

Lisää tietoa: www.molnlycke.fi

VIITTEET: 1. Levy A, Gefen A. Assessment of the biomechanical effects of prophylactic sacral dressings on tissue loads: A computational modeling analysis. *Ostomy Wound Management* 2017;63(10):48-55. 2. Levy, A., Frank B.M., Gefen, A. The biomechanical efficacy of dressings in preventing heel ulcers. *Journal of Tissue Viability* 2015. Available from: doi: 10.1016/j.jtv.2015.01.001. Epub 2015 Jan 19. 3. Mölnlycke Health Care. Mepilex® Border Flex Product Manual – Conformability. 4. Mölnlycke Health Care. Mepilex® Border Flex – External data – FEM simulations. Report no. PD-529747. Data on file PD-528870.

Mölnlycke Health Care Oy, Valimolantie 21 00380 Helsinki. Puh. 0201 622 300. Mölnlycke ja Mepilex® nimet ja logot ovat yhdelle tai useammalle Mölnlycke Health Care Group -konsernin yritykselle globaalisti rekisteröityjä tavaramerkkejä. © 2020 Mölnlycke Health Care Oy. Kaikki oikeudet pidätetään. FIWC0992009

Mölnlycke®

Arviointimenetelmien kehittäminen

Kliinisen ydinosaamisen kokeiden sisällöt ja arviointimenetelmät laadittiin eri ammattikorkeakoulujen opettajista koostuvissa tiimeissä. Kokeissa käytettäväksi arviointimenetelmiksi valittiin tietotestit, näyttökokeet ja systemaattinen videoarviointi. Opettajille laadittiin kokeiden käyttöä varten ohjeet, arviointikriteerit ja arvioinnissa käytettävät lomakkeet. Myös opiskelijoille laadittiin ohjeet kokeisiin valmistautumiseen. Kliinisen ydinosaamisen kokeisiin sisältyy lääkehoidon ja farmakologian osaamista arvioivia tehtäviä, mutta ei lääkelaskuja, koska kukin ammattikorkeakoulu järjestää omat lääkelaskukokeensa.

Tietotesti on menetelmänä viidessä kliinisen ydinosaamisen kokeessa (kliinisen hoitotyön perusteiden, sisätautien hoitotyön, mielenterveys- ja päihdehoitotyön, ikääntyneiden hoitotyön ja erityistukea tarvitseva hoitotyön osa-alue). Kokeet toteutetaan toistaiseksi valvottuina verkkotentteinä ja ne on tallennettu Moodle-oppimisalustalle. Kokeiden kysymykset arpoutuvat opiskelijalle laajasta koekysymysten varastosta. Kysymykset ovat oikein-väärin- tai monivalintakysymyksiä. Oikea vastaus tuottaa yhden pisteen, vastaamatta jättäminen 0 pistettä ja väärä vastaus yhden miinuspisteen. Kokeen läpäisemiseksi täytyy saavuttaa vähintään 50 % maksimipistemäärästä.

Näyttökokeita on kolmen kliinisen ydinosaamisen kokeessa (kirurgisen ja perioperatiivisen, lasten, nuorten ja perheen, hoitotyön osaaminen erilaisissa ympäristöissä). Kokeiden toteuttamiseen on laadittu tehtäväkuvaukset, arviointikriteerit ja lomakkeet arviointeja varten. Näyttökokeet toteutetaan siten, että opiskelijat saavat tietoonsa etukäteen näyttökokeiden aiheet, osaamisvaatimukset, hylkäämisen kriteerit ja listan suositeltavista oppimateriaalista. Opiskelija valmistautuu kaikkiin näyttökokeisiin, joista koetilaisuudessa hänelle ja hänen parilleen arvotaan suoritettavaksi kaksi. Kokeen aikana korostetaan ongelmanratkaisua ja käytetään ohjattua reflektiota oppimisen tukena. Kokeen jälkeen käydään palautekeskustelu arviointikriteereitä hyödyntäen; ensin opiskelija reflektoi osaamistaan ja sen jälkeen opettaja antaa palautetta opiskelijoiden osaamisesta.

Mielenterveys- ja päihdehoitotyön kokeeseen kuuluu videoituja hoidollisen vuorovaikutuksen tilanteita. OSVE (Objective Structured Video Evaluation) on psykiatrisen hoitotyön osaamisen arviointiin alun perin kehitetty videoperustainen osaamisen arviointimenetelmä, joka perustuu valmiiksi videoitujen hoitotapahutumien katsomiseen ja niihin liittyviin kysymyksiin vastaamiseen erilliselle lomakkeelle (2). Menetelmään kuuluu oppimiskeskustelu videolla nähdyin potilastapauksen ja hoitotyön toteutumisesta. Kliinisen ydinosaamisen arviointiin laadittujen kysymysten tarkoituksena on arvioida opiskelijoiden kykyä tunnistaa ja

esittää kehittämisehdotuksia videolla nähtyihin hoitotoimintoihin.

Opintojen loppuvaiheessa tehtävän 180 opintopisteen kokeen kehittämiseen osallistui eri ammattikorkeakoulujen opettajia. Koe on automaattisesti koekysymyksiä arvioiva tietotesti, ja sen sisältö muodostuu

” Valtakunnallisesti yhdenmukainen arviointi sairaanhoitajakoulutukseen on ollut pitkään haluttua sekä ammattikorkeakoulujen että terveydenhuollon työntekijöiden taholta.

kaikista 13 osaamisvaatimuksesta, joista kliininen hoitotyö painottuu eniten. Kokeessa on kuhunkin osaamisvaatimukseen kuuluvia kysymyksiä, joista opiskelijalle arpoutuu 70 kysymystä ja kaksi potilastapausta (sis. yht. 30 kys). Potilastapaukset on tehty ISBAR-rakenteen mukaisesti. ISBAR on strukturoitu raportointimenetelmä, ja se tulee sanoista Identify (potilaan tiedot), Situation (tilanteen tiedot), Background (potilaan taustatiedot), Assessment (arvio nykytilanteesta) ja Recommendation (suositus). Kuvaus potilaan hoidosta ja sen etenemisestä on tehty mahdollisimman todentuntuiseksi (mm. elvytyksen tai rytmihäiriöpotilaan hoito), ja potilastapauksia ovat olleet tekemässä tai kommentoimassa myös työelämän edustajat. Kliinisen hoitotyön kysymykset on ryhmitelty samalla tavalla kuin aiemmin kuvatut kahdeksan kliinisen ydinosaamisen keskeistä hoitotyön aluetta, jotta kaikista aihealueista arpoutuu kysymyksiä. Pisteytys toimii samoin kuin kliinisen ydinosaamisen kokeiden tietotesteissä, mutta kokeen läpäisyraja on 65 %. Kokeeseen kuuluu myös viisi laskua sisältävä lääkelaskukoe ja sen läpäisyraja on 100 %.

Sairaanhoitajan kliinisen ydinosaamisen ja 180 opintopisteen valtakunnalliset kokeet testattiin useissa ammattikorkeakouluissa yhteensä noin 600 opiske-

Kuva 2. Tehohoitotyölle perustaa luova arviointisisältö.

lijalla. Testaamiseen osallistui myös muutamia kymmeniä yamk-opiskelijoita. Kokeita muokattiin edelleen testeissä saatujen palautteiden avulla.

Osaamisen kehittyminen tehoitotyön näkökulmasta

Tehohoitotyön erillistä koetta ei ole ydinosaamisen opinnoissa, sillä se kuuluu sairaanhoitajan tutkinnon syventäviin opintoihin. Opiskelijat voivat täydentää osaamistaan syventävillä opinnoilla sairaanhoitajan ydinosaamisen opintojen jälkeen. Esimerkiksi tehoitotyö on yksi syventävien opintojen alueista. Jotta osaamista voi syventää, opiskelijan tulee hallita sairaanhoitajan ydinosaamisen keskeiset sisällöt, kuten ihmisen kohtaamisen taidot (potilas, läheiset) ja eettisyys hoitotyössä. Tähän kuuluvat muun muassa kollegiaalisuus ja kyky tunnistaa oma osaaminen. Kommunikoinnin ja moniammatillisuuden osaamisvaatimus sisältää tiimityötaidot ja vuorovaikutuksen erilaisten potilaiden ja läheisten kanssa. Nämä ovat tärkeitä tehoitotyössä, jossa kriittisesti sairaita hoidetaan moniammatillisissa tiimeissä. Sairaanhoitajan tulee myös osata ihmisen ikääntymiseen liittyvät muutokset ja niiden vaikutukset potilaan kohtamiseen ja hoitamiseen.

Hyvä perushoito on tärkeää tehoitopotilaan hoidossa, kuten myös haavan- ja kivunhoidon periaatteet ja hoitomenetelmät. Samoin opiskelijan tulee oppia koulutuksen aikana potilaan kliininen tutkiminen, tavallisimmat kliinisen hoitotyön toimenpiteet ja diagnostiset tutkimukset. Infektioiden torjunnan tiedon soveltaminen käytännön työssä, hoito- ja hoitotyön prosessi sekä lääkehoidon osaaminen ovat myös tärkeä osa kliinistä hoitotyötä.

Sairauksista ydinopintojen aikana opiskellaan tavallisimmat ja niiden hoidossa käytettävät toimenpiteet ja menetelmät (mm. keskeiset sisä- ja syöpätaudit, kirurgista hoitoa vaativat sairaudet, lasten ja nuorten sairaudet, psyykkiset sairaudet). Vaikka syventävien opintojen vaiheessa on mahdollisuus perehtyä kompleksisempiin hoitotyön haasteisiin, ydinosaamiseen kuuluvat sisältöalueet kuten sydänsairaudet, elottoman potilaan hoito, kirurgisten potilaiden hoito, akuutissa kriisissä olevan potilaan kohtaaminen, lasten ja ikääntyneiden erityispiirteiden tuntemus ja omaisten kohtaaminen valmentavat myös tehohoidossa tarvittavaan osaamiseen.

Tehohoitotyön näkökulmasta oleellinen osaamisalue on kirurginen ja perioperatiivinen hoitotyö. Kirurgi-

Tehohoitotyö vaatii sairaanhoitajalta vankkaa ydinosaamista, mutta myös runsaasti erikoisosaamista.

sen ja perioperatiivisen hoitotyön osaamisen arvioinnin menetelmäksi valittiin näyttökoe. Näyttökokeiden sisällöiksi määritettiin keskeiset kirurgisen ja perioperatiivisen hoitotyön osaamisen alueet, joita kaikki sairaanhoitajaopiskelijat eivät välttämättä pääse kliinisessä harjoittelussa harjoittelemaan. Sisällöiksi valittiin myös sellaisia asioita, jotka kohdentuvat kaikkien sairaanhoitajien ydinosaamiseen sekä osaamisen soveltamiseen muillakin hoitotyön alueilla. Näyttökokeiden sisällöistä muun muassa perusmonitoroinnin aloittaminen (sisältäen ABCDE-mallin ja NEWS-pisteytyksen), toimenpidealueen ihodesinfektio, steriilin toimenpidepöydän valmistelu pienkirurgiseen toimenpiteeseen, nesteensiirron aloittaminen ja ääreislaskimon kanylointi, maskiventilaatio ja intubaatioissa avustaminen sekä verensiirto ovat sellaisia, joiden osaaminen on tärkeää myös tehohoidossa. (Kuva 2.)

Yhteenveto

Sairaanhoitajan valtakunnalliset kokeet otetaan vaihdellen käyttöön vuoden 2021 aikana eri ammattikorkeakouluissa. Kokeet integroidaan osaksi sairaanhoitajaksi, kättilöksi, terveydenhoitajaksi ja ensihoitajaksi opiskelevien ammatillisia opintoja ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmien mukaisesti. Kokeet perustuvat ajan tasaiseen oppimateriaaliin ja hankkeessa suunniteltuihin arviointimenetelmiin, jotka tuottavat lähivuosina arvokasta tietoa suomalaisen sairaanhoitajakoulutuksen laadusta.

Hankkeessa kehitetyt arviointisisällöt ja -menetelmät tekevät näkyväksi sairaanhoitajan keskeisen osaamisen ja edistävät opiskelijoiden joustavaa siirtymistä

työelämään. Tarkoituksena on, että ammattikorkeakoulut integroivat valtakunnalliset osaamisen arvioinnit menetelmiseen osaksi opetusta, jolloin ne tukevat opiskelijoiden opinnoissa etenemistä. Eri menetelmin toteutetut arvioinnit muodostavat jatkumon ohjaavista ja oppimista edistävästä menetelmästä, joiden avulla opiskelijat ja opettajat saavat tietoa opiskelijoiden osaamisen kehittymisestä. Osaamisen arviointia eri menetelmillä on mahdollista soveltaa myös muualla sosiaali- ja terveydenhuollossa, kun tarvitaan yhtenäistä ammattilaisten osaamisen varmistamista erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi koulutuksensa ulkomailla hankineiden osaamisen arvioinnissa.

Tehohoitotyö vaatii sairaanhoitajalta vankkaa ydinosaamista, mutta myös runsaasti erikoisosaamista (3, 4). Kehittyminen päteväksi tehosairaanhoitajaksi vie aikaa ja tapahtuu pitkälti työelämässä valmistumisen jälkeen (5, 6). Sairaanhoitajakoulutuksen ydinosaamisen opintojen tulisikin tuottaa riittävä yleissairaanhoitajan osaaminen, joita systemaattisesti arvioidaan. Näiden perustalta opiskelija voi syventää osaamistaan esimerkiksi tehohoito-, mielenterveys- ja päihdehoitotai polikliinisessä hoitotyössä. Syventävissä tehohoidon opinnoissa ja teho-osastolla tapahtuvassa harjoittelussa saadaan perusvalmiuksia työskennellä tehohoitotyössä, mutta kehittyminen päteväksi tehosairaanhoitajaksi vaatii systemaattista perehdytystä ja työskentelyä teho-osastolla. ●